

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ

Τελεία

Ο γράφων χρησιμοποιεί την **τελεία**:

- για να δηλώσει το τέλος περιόδου: *Έτοιμο είναι και το ασανσέρ ατόμων με ειδικές ανάγκες. Θα παραδοθεί στο τέλος της εβδομάδας.*
- για τη σύντμηση λέξεων: *Ο εισαγγελέας Π. Λαζόπουλος επενέβη εγκαίρως.*
- στους αριθμούς για τη διάκριση χιλιάδων, εκατοντάδων χιλιάδων κ.λπ., π.χ. 6.891 εισιτήρια, 094.000 ευρώ. **Δεν χρησιμοποιείται στις χρονολογίες**, π.χ. το 1100 μ.Χ.

Σε ορισμένες περιπτώσεις πλήρων προτάσεων η τελεία **δεν χρησιμοποιείται**:

- σε τίτλους: *Σκάλωσαν στο μέγεθος / Παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα*
- σε λεζάντες φωτογραφιών: *Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ξεναγείται στην Ακρόπολη*

Ποικιλία στη χρήση ή μη χρήση τελείας εμφανίζεται:

- κατά την απαρίθμηση στοιχείων (εφόσον πρόκειται για πλήρη πρόταση):
- στις συντομογραφίες:
- κατά τη διάκριση τίτλου και υπότιτλου χρησιμοποιείται ενίοτε η τελεία, ενίοτε η άνω-κάτω τελεία: *Συγκριτική μελέτη. Μια αδιάκοπη δημιουργία Συγκριτική μελέτη: Μια αδιάκοπη δημιουργία*

Θαυμαστικό

Ο γράφων χρησιμοποιεί το **θαυμαστικό**:

- σε προστακτικές: *Βάλε και λίγο κόκκινο!*
- κατά την προσφώνηση προσώπων (σε ελλειπτική πρόταση): *Γιάννη!*
- για να αποδώσει έμφαση: *Η Οδύσσεια της ξεκίνησε όταν προσπάθησε να συνδεθεί με το τηλεφωνικό κέντρο τού νοσοκομείου. Ματαίως!*
- για να δηλώσει την έκπληξή του για το περιεχόμενο του μηνύματος: *Κανένas από τους αρμοδίους δεν σκέφτηκε ότι η δημιουργία των έργων θα δημιουργούσε και μπάζα!*
- **εντός παρενθέσεων** για να δηλώσει την έκπληξή του σε σχέση με ένα στοιχείο του μηνύματος: *Οι αλλαγές στο καταστατικό αποφασίστηκαν διά βοής (!) στο 4ο Συνέδριο.*
- για να δηλώσει **έντονα** συναισθήματα (φόβο, χαρά, οργή κ.λπ.) σε επιφωνήματα ή επιφωνηματικές πράξεις: *Ο Θεός να βάλει το χέρι του!*

- για να δηλώσει **ειρωνεία** ή **σαρκασμό**: *Ή δικαιώνουμε την ύπαρξή μας μέσα στο σύμπαν ή τη μηδενίζουμε. Και να σκεφτεί κανείς πως θα τη μηδενίσουμε ίσως, αφού πρώτα έχουμε πάρει άριστα στα μαθηματικά!*
- για να δηλώσει **απορία**: *Λέει ότι πήγε στην Αθήνα από τη Θεσ/ νίκη σε τρεις ώρες!*

Ερωτηματικό

Ο γράφων χρησιμοποιεί το **ερωτηματικό**:

- στο τέλος ευθείας ερωτηματικής πρότασης: *Ποιος θα διευθύνει την ορχήστρα από 100 κιθάρες στο Ηρώδειο;*
- επίσης σε ρητορικές ερωτήσεις. (Η ρητορική ερώτηση διατυπώνεται για να προβάλλει μια θέση ή γνώμη. Δεν αναμένουμε απάντηση. Ουσιαστικά, δεν πρόκειται για ερώτηση, αλλά για έμμεση διατύπωση ισχυρισμού): *Φυσικά, ο πελάτης μου εφάρμοσε με συνέπεια τις εντολές που έλαβε από τους ανωτέρους του. Ποιος θα τολμούσε να αντιμιλήσει στον προϊστάμενό του;*
- σε αντικατάσταση ενός στοιχείου του μηνύματος που είναι άγνωστο: *Ο Ηράκλειτος (640-; π.Χ.) πέρασε τη ζωή του στην Έφεσο.*
- εντός παρενθέσεων για να δηλώσει την αβεβαιότητα του για ένα στοιχείο του μηνύματος: *Η ελαιογραφία τού Lucas Cranach «Η κρίση τού Πάρη» βρίσκεται στο Μουσείο τής Καρλσρούης (:).*

Άνω τελεία

Ο γράφων χρησιμοποιεί την άνω τελεία (ή άνω στιγμή) για να δηλώσει την ημιπερίοδο. Στον γραπτό λόγο, περίοδος θεωρείται το διάστημα ανάμεσα σε δύο τελείες. **Ημιπερίοδος είναι το διάστημα μεταξύ τελείας και άνω τελείας.** Ο γράφων συνδέει δύο προτάσεις ως ημιπεριόδους της ίδιας περιόδου προκειμένου να δηλώσει ότι οι δύο προτάσεις είναι συνδεδεμένες νοηματικά (και εφόσον δεν συνδέονται μέσω της παράταξης ή της υπόταξης): *Τα μέσα μαζικής μεταφοράς πρέπει να προτιμηθούν από τους Αθηναίους τις επόμενες ημέρες· στόχος είναι να καλύψουν το 50% των μετακινήσεων.*

Παράλληλα, η άνω τελεία χρησιμοποιείται για να **ξεχωρίσει** ή **ομαδοποιήσει** φράσεις στις οποίες παρουσιάζουμε δραστηριότητες, στάδια, διαδικασίες κ.λπ. Με την άνω τελεία **ομαδοποιούμε** και **ταυτόχρονα διαφοροποιούμε** τις πληροφορίες που λαμβάνει ο αναγνώστης.

Δίστιγμο (άνω κάτω τελεία)

Ο γράφων χρησιμοποιεί το δίστιγμο (ή άνω-κάτω τελεία, άνω-κάτω στιγμή, δύο τελείες, διπλή τελεία) για να:

- **προαναγγείλει** και να δώσει **έμφαση**
- **εισάγει**
- **διαχωρίσει.**

Ειδικότερα:

- για να εισαγάγει **κατάλογο στοιχείων**: Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να υποβάλουν εις διπλούν τα ακόλουθα δικαιολογητικά: α. Αίτηση για τη συγκεκριμένη θέση κατά ειδικότητα, β. Αντίγραφο πτυχίου.
- για να εισαγάγει **παράθεμα**: Θα υιοθετήσουμε τον στίχο του ποιητή: «Μικροζημιές και μικροκέρδη συμψηφίζονται».
- για να συνδέσει δύο προτάσεις από τις οποίες η δεύτερη επεξηγεί την πρώτη: Η έκθεση έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους φιλότεχνους, αλλά και για τους καλλιτέχνες: συνδέεται με ζητήματα που αφορούν στην εκπαιδευτική και τη θεσμική εμπλοκή καλλιτεχνών.
- για να συνδέσει δύο προτάσεις από τις οποίες η δεύτερη είναι το αποτέλεσμα της πρώτης: Το παλικάράκι παθιάστηκε τόσο πολύ, ώστε δημιούργησε στον κήπο του μια αυτοσχέδια βαλβίδα και προπονούνταν με τις ώρες: δύο χρόνια αργότερα ήταν αυτός ο παγκόσμιος πρωταθλητής της σφαίρας.
- για να παρουσιάσει με λεπτομέρειες ή να αποσαφηνίσει την ιδέα που βρίσκεται πριν την άνω κάτω τελεία: Ο Πισκάτορ έγραψε γι' αυτό το θέμα πολύ σημαντικά πράγματα: θεωρεί το θέατρο εργαστήριο της ανθρώπινης συμπεριφοράς.
- προκειμένου να διακρίνει το θέμα από το σχόλιο σε κείμενο με επιγραμματικό χαρακτήρα όπως ένας κατάλογος: Α' βραβείο: ένα ταξίδι τριών ημερών στη Ρώμη.
- για να παραθέσει κατά λέξη, μέσα σε εισαγωγικά, μια ξένη γνώμη: Ο Τζον Κέννεντι είχε πει: «Μην ρωτάτε τι μπορεί να κάνει η πατρίδα σας για σας· να ρωτάτε τι μπορείτε να κάνετε εσείς για την πατρίδα σας».
- για να δώσει **έμφαση** σε μία λέξη, φράση, πρόταση: Μετά την ολονύκτια συνεδρίαση, ένα μόνο πράγμα μπορούσε να τον συνεφέρει: ο καφές.
- σε ένα τίτλο άρθρου: Συμβασιούχοι: Αίσθηση από την απόφαση Πρωτοδικείου

Κόμμα

Ο γράφων χρησιμοποιεί το **κόμμα**:

- μεταξύ στοιχείων σε ασύνδετο σχήμα: Οι αλλαγές αυτές χρειάζονται σκέψη, συζήτηση, διαβούλευση και ωρίμαση.
- μεταξύ προτάσεων που συνδέονται παρατακτικά μέσω του αλλά: Το ζήτημα τής παιδείας απασχόλησε τα μέλη τής επιτροπής, αλλά η συζήτηση δεν οδήγησε σε σαφείς αποφάσεις.

- στους αριθμούς για τη διάκριση των δεκαδικών ψηφίων: Η μέση διάρκεια ζωής στη Σιέρα Λεόνε είναι 34,3 χρόνια. Η τιμή υποχώρησε στα 8,89 ευρώ.
- στο αναφορικό ό,τι, όπου και ονομάζεται **υποδιαστολή**: Ο αέρας παρέσυρε ό,τι βρήκε μπροστά του.

Τα ακόλουθα στοιχεία τοποθετούνται μεταξύ κομμάτων. Όταν ένα από τα όρια τους συμπίπτει με την αρχή ή το τέλος της πρότασης, το κόμμα παραλείπεται:

- η επιρρηματική εξαρτημένη πρόταση: *Αν προχωράει κάποιος πεζός μπροστά σας πολύ αργά, μην τον παρακάμψετε!*
- η επεξήγηση: *Κανείς από τους δύο υποψηφίους, Γιαννόπουλος και Πετράκης, δεν έχει ξεκάθαρο σχέδιο για τα απορρίμματα τού δήμου.*
- η μη περιοριστική αναφορική πρόταση: *Πηγές του Υπουργείου ανέφεραν χτες πως η υπόθεση, που φυσικά ερευνήθηκε, παρουσιάζει φαιδρές διαστάσεις.*
- η κλητική προσφώνηση εντός πρότασης: *Γιατί, κυρία δήμαρχε, δεν αναφέρατε το ζήτημα στον προεκλογικό σας αγώνα;*
- η παρενθετική πρόταση: *Η κυβέρνηση, πρόσθεσε ο υπουργός, είχε διαμαρτυρηθεί και παλιότερα.*
- συχνά το προτασιακό επίρρημα: *Χωρίς κανένα στοιχείο, λοιπόν, διαδίδεται ότι η ακτή αυτή έχει γίνει ορμητήριο λαθρομεταναστών.*

Ενωτικό

Ο γράφων χρησιμοποιεί το **ενωτικό**:

- για να δηλώσει την ένωση στοιχείων: *Βορειοδυτικοί-δυτικοί άνεμοι 3 έως 5 μποφόρ στα δυτικά*
- για να δηλώσει το διάστημα μεταξύ δυο ορίων: *Ο κλωστοϋφαντουργικός δείκτης είχε μεγάλη απόδοση στο διάστημα Μαρτίου-Αυγούστου. /Οι γέροντες της Τροίας στο Γ154-160 υποβαθμίζουν τη σημασία του πολέμου.*
- για να δηλώσει διάζευξη: *Μετά τη συναυλία το συγκρότημα αφιέρωσε τρία-τέσσερα κομμάτια στο κοινό.*
- για να ενώσει στοιχεία ίδιας κατηγορίας που χρησιμοποιούνται σε άμεση συνέχεια χωρίς να συνδέονται παρατακτικά: *Ο υπουργός δήλωσε ορθά-κοφτά: «Ζούμε σε κοινωνία δημοκρατική».*
- σε φραστικά ονόματα του τύπου όνομα + όνομα: *παιδί-θαύμα λέξη-κλειδί*

- σε κείμενα για τη γλώσσα για να δηλωθεί ότι το παρατιθέμενο στοιχείο αποτελεί μέρος της λέξης: Το -εξ ήταν η πιο συχνή κατάληξη στις επωνυμίες εταιρειών κατά τη δεκαετία του '70.

Η μονή ή διπλή παύλα

Ο γράφων χρησιμοποιεί τη **μονή ή διπλή παύλα**:

- για να δώσει έμφαση σε ένα σχόλιο: Τι θα γίνει αν ο πληθυσμός της Γης αυξάνει -συμμετρικά ή ασύμμετρα, κατά τόπους, αδιάφορο- με έναν ανάλογο ή έστω βραδύτερο ρυθμό;
- για να **προσθέσει** και **υπενθυμίσει** σημαντικές πληροφορίες στον αναγνώστη: Η σκέψη δε συμπίπτει άμεσα με τη γλωσσική έκφραση. Το νόημα -όπως και η γλώσσα- δε συνίσταται από μεμονωμένες λέξεις.
- για να απομονώσει από την υπόλοιπη πρόταση ομοειδή και διαδοχικά επεξηγηματικά στοιχεία που θα μπορούσαν **εναλλακτικά** να εισαχθούν με λέξεις ή φράσεις όπως: δηλαδή, για παράδειγμα κ.λπ.: Η εργασία που αλλοτριώνει και απογοητεύει βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τις παραδοσιακές κοινωνίες όπου καθημερινά όλοι οι άνθρωποι, γυναίκες και άντρες, ασκούσαν μια ποικιλία δραστηριοτήτων - καλλιέργειες, ψάρεμα, κυνήγι, υφαντουργία, ράψιμο ρούχων, χτίσιμο σπιτιών, αγγειοπλαστική, κατασκευή εργαλείων, μαγείρεμα, θεραπείες- που όλες τους αντιπροσώπευαν μια χρησιμότητα, απαιτούσαν μιαν επιδεξιότητα και πρόσφεραν μια βαθιά ηθική ικανοποίηση.

Συχνά τίθεται ζήτημα επιλογής μεταξύ παύλας και κόμματος. Η παύλα διευκολύνει τον αναγνώστη να διακρίνει ότι **τα στοιχεία πριν και μετά το παρενθετικό τμήμα της πρότασης αποτελούν ενιαίο σύνολο**.

Για παράδειγμα, όταν ένα παρενθετικό σχόλιο τοποθετείται μεταξύ άρθρου και ονόματος: Καταδίκασε την -κατά τα άλλα θεμιτή- πολιτική του υπουργείου. Σε τέτοιου είδους παραδείγματα, η **χρήση** του **κόμματος** **δυσκολεύει** την **ανάγνωση**: Καταδίκασε την, κατά τα άλλα θεμιτή, πολιτική του υπουργείου.

- για την οριοθέτηση παρενθετικών προτάσεων: Ύστερα από πολύ -πόσο πολύ, άραγε;- καιρό υποδεχτήκαμε και πάλι τη μουσική δωματίου στον χώρο του Ηρωδείου.
- κατά την απαρίθμηση στοιχείων σε ξεχωριστές σειρές.

Η **μονή παύλα** χρησιμοποιείται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- για να δοθεί **έμφαση** σε ερώτηση στο τέλος περιόδου: Είμαστε υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουμε την αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας -αλλά με τι κόστος;
- για να διατυπωθεί ένα **συμπέρασμα** ή μια **γενίκευση** στο τέλος περιόδου: Χρήματα, φήμη, δύναμη -αυτοί ήταν οι στόχοι της ζωής του.

- για να παρουσιαστεί μια **απρόσμενη τροπή** των γεγονότων στο τέλος περιόδου ή παραγράφου: *Σχεδιάζε αυτό το ταξίδι για μήνες με κάθε λεπτομέρεια –και στο τέλος το ακύρωσε.*

Πλάγια γραμμή

Ο γράφων χρησιμοποιεί την **πλάγια γραμμή**:

- για να δηλώσει διάζευξη («ή»): *Οι επικοί ποιητές απέφυγαν να περιγράψουν την όψη τής Ελένης, αφήνοντας ελεύθερη τη φαντασία τού ακροατή/αναγνώστη.*
- σε παραθέματα ποίησης για να δηλώσει την αλλαγή στίχου: *Χαίρε καμπυλοβλέφαρη γλυκόλαλη, δώσ' στον αγώνα I αυτόν εδώ τη νίκη να κερδίσω, και το τραγούδι μου κάνε ώριο. I Ki εγώ και σε και άλλο μου θα θυμηθώ τραγούδι.*
- στη σύντμηση λέξεων: *Κων/πολη, Θεσ/νίκη.*
- στην απόδοση φωνολογικής μεταγραφής: */efOimos/*

Παρένθεση

Με την παρένθεση διακόπτουμε τη ροή του κειμένου:

- Για να δώσουμε δευτερεύουσες πληροφορίες
- Για να σχολιάσουμε άποψη που προηγείται
- Για να διαφοροποιήσουμε τις βασικές πληροφορίες από τις δευτερεύουσες.

Ο γράφων τοποθετεί σε **παρενθέσεις (ή καμπύλες αγκύλες)**:

- επεξηγηματικά στοιχεία: *Ο Πανελλήνιος Σύλλογος Παραπληγικών (ΠΑ.Σ.ΠΑ.) επικαλέστηκε υπουργική απόφαση. / Ο γιος του Θησέα, Ακάμας (που δίνει το όνομά του στο ομώνυμο όρος της βορειοδυτικής Κύπρου), ιδρύει την Αίπεια.*
- παραδείγματα: *Μοίρα των λέξεων είναι να φθείρονται στο στόμα του ανθρώπου. Όχι από την πολλή χρήση, σαν τα παλιά νομίσματα, αλλά από την κακή χρήση, σαν τα όργανα του σώματος (π.χ. το μάτι) ή τις ψυχικές λειτουργίες (π.χ. τη φαντασία).*
- ορισμούς εννοιών όρων: *Οι αστρονόμοι που μελετούν τις ιδιότητες των «μαύρων οπών» (αυτών των τόσο πυκνών συγκεντρώσεων ύλης που ακόμα και το φως δεν μπορεί να τους διαφύγει, γιατί το αιχμαλωτίζει η βαρύτητα) μοιάζουν να αδιαφορούν για αυτόν τον μικροσκοπικό κόκκο σκόνης, τον άνθρωπο, που είναι ασήμαντος μέσα στο άπειρο σμήνος των γαλαξιών.*
- πηγές παραθεμάτων: *Ο Όμηρος περιγράφει την καθημερινή ζωή τής Ιωνίας στις απεικονίσεις της «Ασπίδος του Αχιλλέως» (Ιλ., Σ 480 κ.ε.).*

Αγκύλες

Ο γράφων χρησιμοποιεί τα διάφορα είδη αγκυλών (**τετράγωνες αγκύλες []**, **αγκιστροειδείς αγκύλες { }**, **γωνιώδεις αγκύλες < >**) για να απομονώσει από το κείμενο ειδικές πληροφορίες παρενθετικού τύπου: *Η Κύπρος μνημονεύεται χαρακτηριστικά στον επίλογο [στ. 292].*

- Περαιτέρω ρυθμίσεις για την επιλογή του ενός ή του άλλου τύπου αγκυλών υπάρχουν μόνο σε ειδικά κειμενικά είδη. Για παράδειγμα, σε γλωσσολογικά κείμενα, οι τετράγωνες αγκύλες χρησιμοποιούνται στην απόδοση φωνητικής μεταγραφής: [pedi]

Εισαγωγικά

Ο γράφων χρησιμοποιεί τα **εισαγωγικά**:

- για να παραθέσει κείμενο που έχει διατυπωθεί από κάποιον άλλο ομιλητή / γράφοντα: *«Ό,τι έπρεπε να λάβουμε υπόψη μας το λάβαμε» είπε εκείνη και αποχώρησε.*
- για να δηλώσει αποστασιοποίηση του γράφοντος από τα γραφόμενα: *Περιορισμένα «κέρδη» αφήνουν οι Αγώνες για την πρωτεύουσα.*
- για να εστιάσει την προσοχή του αναγνώστη σε μια λέξη ή φράση, στην οποία αποδίδει διαφορετική σημασία από την καθιερωμένη, ή όταν εισάγει έναν νεολογισμό. Θα πρέπει να δεχτούμε ότι υπάρχει ένα «εννοιολογικό πεδίο», το οποίο σχηματίζεται από την προσπάθεια να προσδιορίσουμε μια έννοια με τη χρήση άλλων εννοιών.
- για να δηλώσει ότι μια λέξη τού κειμένου εμφανίζεται σε **μεταφορική** χρήση: *«Φούσκα» αποδείχτηκε για 9 στις 10 μετοχές η περσινή χρηματιστηριακή έκρηξη.*
- για να **σχολιάσει** τη σημασία μιας λέξης ή φράσης: *Όταν ο Άγγελος Τερζάκης μιλάει για «δημοκρατία», δεν αναφέρεται απλώς και μόνο σε ένα πολίτευμα· αναφέρεται σε ένα ανώτερο στάδιο πολιτισμού.*
- για να σχολιάσει **ειρωνικά, αμφισβητήσει ή μειώσει** το κύρος μιας λέξης ή φράσης: *Δέκα στρατιώτες σκοτώθηκαν από «φιλικά πυρά».*
- για επωνυμίες: *Την ανάγκη δημιουργίας πρασίνου τόνισε στην «Ε» ο καθηγητής Πολεοδομίας στο Ε.Μ.Π. / Θα περιμένουμε να επαναδρομολογηθούν τα πλοία «Πάτμος» και «Ρόδος».*
- σε κείμενα για τη γλώσσα τοποθετούνται εντός εισαγωγικών οι σημασίες λέξεων: *Το αγγλικό book «βιβλίο» σχηματίζει ομαλά τον πληθυντικό.*

Αποσιωπητικά

Ο γράφων χρησιμοποιεί τα **αποσιωπητικά (ή τρεις τελείες)**:

- για να δηλώσει ότι αποσιωπά ένα μέρος του μηνύματος: *Με τις επιχειρήσεις να βάζουν το πιστόλι στον κρόταφο των εργαζομένων για*

να εργαστούν περισσότερο ή ..., ο Κορεάτης πρωθυπουργός υπόσχεται ότι θα κάνει στόχο τής πολιτικής του τον επαναπατρισμό των θέσεων εργασίας.

- για να δηλώσει ότι το μήνυμα περιέχει κάποιο υπονοούμενο, το οποίο πρέπει να συμπεράνει ο αναγνώστης, δημιουργώντας κλίμα αβεβαιότητας: *Πάντως, και παρότι η πρόσκληση είχε ανακοινωθεί από καιρό, ο υπουργός δεν παρέστη στα εγκαίνια...*
- για να δηλώσει **απρόσμενη μεταβολή** στην εξέλιξη του νοήματος. Σε αυτή τη χρήση καταφεύγει όταν θέλει να τονίσει την **υπερβολή** ή να δημιουργήσει ένα **κωμικό αποτέλεσμα**. Σε αυτήν την περίπτωση, βάζει αποσιωπητικά πριν από τη λέξη που προξενεί αυτήν την απρόσμενη μεταβολή: *Οι πορτοκαλιές πινακίδες έγιναν... μαύρες. / Πρώτοι οι Έλληνες, αλλά ... στο κάπνισμα.*

Ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο:

<https://filologika.gr/lykio/g-lykiou/genikis-pedias/neoelliniki-glossa/simeia-stixis/>